

KESTÄVÄN KEHITYKSEN SUUNNITELMA 2024 – 2028

Sisältö

1 Järvilakeuden kansalaisopisto – toimintaympäristön kuvaus	3
2 Mitä on kestävä kehitys?	3
2.1 Johdanto	3
2.2 Kestävän kehityksen neljä osa-aluetta	4
3 Kestävä kehitys Järvilakeuden kansalaisopiston toiminnassa	5
3.1. Järvilakeuden kansalaisopiston missio, visio ja arvot	5
3.2 Nykytilanne v. 2024	6
3.2.1 Ekologinen kestävyys	6
3.2.2 Taloudellinen kestävyys	6
3.2.3 Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys	7
4 Kestävän kehityksen suunnitelma v. 2024 – 2028	8
4.1 Tavoitteet ja toimenpiteet	8
5 Motivointi, perehtyminen ja viestintä	9
6 Yhteistyö, kumppanuudet ja hankkeet	9
7 Toiminnan arviointi ja kehittäminen	10

Järvilakeuden kansalaisopisto on alueensa merkittävä hyvinvointipalvelujen tuottaja ja kulttuuri-toimija. Opiston toiminta-alueeseen kuuluvat Evijärven ja Lappajärven kunnat sekä Kauhavan kaupunki. Opisto tarjoaa opiskelun ja harrastamisen mahdollisuuksia kaikille alueen kuntalaisille.

Opetuksen painopiste on taide- ja taitoaineissa, kuten kädentaidot, teatteri-ilmaisu, musiikki, tanssi ja kuvataide. Lisäksi opisto tarjoaa terveys-, kulttuuri- ja kieliopintoja, hyvinvointi- ja liikuntakursseja sekä digitaitojen opetusta. Opisto järjestää myös taiteen perusopetusta. Opetusta järjestetään alueen kouluilla, nuorisoseuroilla, kylätaloilla ja muissa tiloissa lähes ympäri vuoden.

Osa kursseista on vakiintuneita ja ryhmät kokoontuvat vuodesta toiseen. Opiston opettajista löytyy myös useiden erityisalojen osaajia, joten kurssiohjelma täydentyy myös harvinaisemmilla kursseilla. Kansalaisopisto tekee tiivistä yhteistyötä alueen yhdistysten, kuntien ja muiden yhteisöjen kanssa. Yhteistyökursseja, luentoja tai tapahtumia oli vuonna 2023 noin 50.

Opetustunteja lukuvuodessa on noin 12 600. Järvilakeuden kansalaisopisto pyrkii järjestämään opetusta tasapuolisesti alueen kunnissa ja kaupunginosissa.

Alueella on yhteensä noin 20 200 asukasta (31.12.2022). Väestöstä 18 % opiskelee opistossa. Opisto järjestää vuodessa keskimäärin 850 kurssia. Netto-opiskelijoiden määrä on n. 4100. Osallistujien määrä on n. 9000. Opiston toimisto sijaitsee Kauhavalla. Opistolla oli vuonna 2023 noin 120 toimipaikkaa.

Opiston päätoimiseen henkilökuntaan kuuluvat rehtori, koulutus- ja viestintäsuunnittelija, kaksi toimistos sihteeriä, musiikinopettaja sekä suomen kielen opettaja. Lisäksi opistolla työskentelee noin 150 tuntiopettajaa sekä osa- ja kokoaikaisia hanketyöntekijöitä.

Kansalaisopistojen toiminta perustuu paikallisiin tarpeisiin. Keskeistä kansalaisopiston toiminnassa on kuunnella paikallisten asukkaiden tarpeita ja toiveita opetuksen suhteen. Opisto järjestää myös tilauskoulutuksia /-tapahtumia, kuten tyhy-päiviä ja on mukana erilaisissa koulutusta tukevista alueellisista kehittämishankkeista.

2 MITÄ ON KESTÄVÄ KEHITYS?

2.1 Johdanto

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa **jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta**, jonka **päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet**. Tämä tarkoittaa, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Kestävän kehityksen **tavoitteena** on taata terveelliset, turvalliset ja oikeudenmukaiset elämisen mahdollisuudet nykyisille ja tuleville sukupolville sekä turvata ympäristön kantokyvyn ja luonnon monimuotoisuuden säilyminen. Oppiminen, koulutus ja kasvatustyö ovat avaintekijöitä pyrittäessä

luomaan kestävällä tavalla toimivaa yhteiskuntaa. Myös kansalaisopistoilla on keskeinen rooli kestäväen kehityksen tiedon ja osaamisen edistämisessä.

2.2 Kestäväen kehityksen neljä osa-alueetta

Kestäväen kehityksen teemat jaetaan neljään osa-alueeseen, joita ovat:

- **ekologinen** kestävyys
- **taloudellinen** kestävyys
- **sosiaalinen** kestävyys
- **kulttuurinen** kestävyys

Ekologisen kestäväen kehityksen lähtökohtana on sopeuttaa ihmisen toiminta maapallon luonnonvaroihin ja **luonnon kestävyys** sekä turvata biologinen monimuotoisuus ja ekosysteemien toimivuus. Tässä tarvitaan **kulutuksen sopeuttamista kestäväälle tasolle**. Ihmiskunnan elintason jatkuva nostaminen on haaste kestäväen kehityksen näkökulmasta.

Taloudellinen kestävä kehitys sisältää sekä ekologisen että sosiaalisen vastuullisuuden. Talous tulisi rakentaa mahdollisimman **ekotehokkaalle** luonnonvarojen kulutukselle ja **hyvinvoinnin tulisi jakautua tasaisesti**. Yhteiskunnan kaikilla toimijoilla, niin yksilöillä, yrityksillä kuin julkisella sektorilla samoin kuin kansainvälisillä toimijoilla, on kaikilla oma roolinsa kestäväen talouden rakentamisessa.

Sosiaalisen kestäväen kehityksen tavoite on **poistaa ihmisten välistä eriarvoisuutta** ja varmistaa jokaiselle riittävä toimeentulo, asianmukainen terveydenhuolto, mahdollisuus koulutukseen sekä turvata perusoikeuksien toteutuminen. Sosiaalinen kestävä kehitys sisältää myös sukupuolten välisen tasa-arvon, syrjäytymisen ehkäisemisen ja työllisyyden edistämisen.

Kulttuurinen kestävä kehitys edistää ihmisten ja alueiden hyvinvointia sekä mahdollistaa eri **kulttuurien säilymisen ja kehittämisen**. Sen tavoitteena on vahvistaa kulttuuri-identiteettiä sekä lisätä erilaisten kulttuurien tuntemusta ja arvostusta. Kestävässä kulttuurissa hyväksytään ihmisten erilaisuus, kunnioitetaan jokaisen oikeuksia ja perustavanlaatuisia vapauksia.

Kestäväen kehityksen mahdollisuudet voidaan tulkita myös **varallisuudeksi, vauraudeksi ja pääomaksi**, joita voidaan konkretisoida seuraavasti:

- inhimillinen pääoma (esim. osaaminen, tiede, taide, tutkimus ja kehitys, patentit)
- fyysinen pääoma (esim. tuotantokoneistot, infrastruktuuri, rakennettu ymäristö)
- sosiaalinen pääoma (esim. lainsäädäntö, hallinto, sosiaaliset verkostot, luottamus ja legitimitetti)
- luontopääoma (uusiutuvat ja uusiutumattomat luonnonvarat)

3 KESTÄVÄ KEHITYS JÄRVILAKEUDEN KANSALAI SOPISTON TOIMINNASSA 5

Vapaan sivistystyön laissa (29.12.2009/1765 1 §) kansalaisopistojen koulutuksen yhdeksi tavoitteeksi määritellään kestävä kehityksen edistäminen.

”Vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävä kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.” Kansalaisopistotoiminnan voidaankin sanoa olevan toimintaa, joka monella tavalla edistää kestävä kehitystä.

3.1 Järvilakeuden kansalaisopiston missio, visio ja arvot

MISSIO

Hyvän edistäminen ja merkityksellisen toiminnan tarjoaminen jokaiselle alueen asukkaalle. Rakennetaan luottamusta ja verkostoja yhteisen tekemisen merkeissä.

VISIO

Kansalaisopisto on hyvinvoinnin rakentaja ja rohkea uudistaja, joka on kaikkien toimijoiden tunnettu ja toivottu yhteistyökumppani.

ARVOT

Elinikäinen oppiminen: Opisto luo edellytyksiä ja kannustaa omaehtoiseen oppimiseen ja kehittämiseen kaikissa ikävaiheissa ja elämäntilanteissa.

Yhteiskunnan eheys: Eri ikäiset ja taustaltaan erilaiset ihmiset oppivat ymmärtämään toisiaan paremmin kohdatessaan yhteisen opiskelun ja harrastamisen merkeissä.

Tasa-arvo: Kaikki voivat osallistua opetukseen asuinpaikasta, pohjakoulutuksesta ja taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Saavutettavuutta kehitetään aktiivisesti mm. viestinnässä ja kurssi-suunnittelussa. Etä- ja monimuoto-osallistamista kehitetään edelleen. Taloudellisia osallistumismahdollisuuksia tuetaan mahdollisuuksien mukaan alennuskäytäntöjen avulla (esim. Kaikukortti ja opintotasetelit).

Aktiivinen kansalaisuus: Opisto kannustaa aloitteellisuuteen kehittämisessä ja palautteen antamisessa. Opisto nostaa esiin ajankohtaisia yhteiskunnallisia asioita ja kannustaa asukkaita toimimaan alueen paremman tulevaisuuden puolesta. Tuetaan kansalais- ja järjestötoimintaa sekä yhteiskunnallista vaikuttamista.

Luovuus: Uusiin näkemyksiin ja tapoihin toteuttaa asioita suhtaudutaan ennakkoluulottomasti. Laaja osaajien ja oppijoiden kirjo nähdään voimavarana. Kannustava ja avoin ilmapiiri luo pohjaa uusien ajatusten syntymiselle.

Yhteistyö: Palveluita suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyö voi suuntautua oman alueen ulkopuolellekin, kun opisto hyödyntää valtakunnallisia ja kansainvälisiä verkostojaan parhaan palvelun löytämiseksi asiakkaille.

Läpileikkaavat teemat: Kestävä kehitys ja digitaalisuus.

3.2.1 Ekologinen kestävyys

Hankinnat, kierrätys ja jätehuolto

Pyrimme vähentämään jätteen syntymistä, kierrätämme, lajittelemme ja teemme hankintoja harkiten:

- Hyödynnämme **opiskelumateriaaleissa** soveltuvin osin kierrätysmateriaaleja.
- Käytämme **opetusvälineissä** mahdollisuuksien mukaan kierrätettyjä tarvikkeita ja tuotteita sekä jo olemassa olevia opetusvälineitä.
- Lajittelemme **jätteet** jätehuollosta vastaavan toimijan ohjeistuksen mukaisesti. Toimi-alueen kunnissa jätehuolto on järjestetty eri tavoin. Lappajärvellä jätteiden keräilystä ja kuljetuksesta vastaa Millespakka Oy, Evijärvellä ja Kauhavalla Ekorosk Oy. Eri toimipisteissa tapahtuvassa opetuksessa syntyvän jätteen lajittelusta vastaa kyseisen kurssin opettaja.
- **Toimistolla** paperijätteen syntymistä on vähennetty käyttämällä kaksipuoleista tulostusta sekä kierrättämällä paperitulosteita eri tarkoituksiin.
- Painatamme opiston **opinto-ohjelman** kierrätetylle paperille. Vuodenvaihteessa ilmestyvä Harrastamaan-ohjelma jaetaan paikallisen ilmaisjakelulehden välissä eikä enää omana painotuotteenaan.
- Sammutamme toimistojen **valaistuksen** ja käytössä olevat laitteet yön ajaksi. Iso kopiokone sammutetaan viikonloppujen ajaksi.
- Tuemme **sähköistä asiointia** ja tiedotamme toiminnastamme nykyään enimmäkseen sähköisesti useissa eri kanavissa. Opistolla on käytössä sähköinen palautteen ja kurssi-toiveiden keräysjärjestelmä.
- Osana opetustarjontaa **ohjaamme opiskelijoita** kestäviin ja vastuullisiin valintoihin, ympäristöstä huolehtimiseen sekä luonnon monimuotoisuuden vaalimiseen.

3.2.2 Taloudellinen kestävyys

Liikkuminen

- Tarjoamme jäsenkuntien asukkaille **helposti saavutettavia** lähi- ja etäkursseja ja harrastuksia **120 opetuspisteessä**.
- Julkisen liikenteen tarjonta alueella on vähäistä tai sitä ei ole lainkaan. Opisto järjestää toimintaa myös sivukylissä. Se minimoi oppilaiden liikkumista ja lisää toiminnan **saavutettavuutta**. Kansalaisopiston toiminnassa on luonnollista liikuttaa opettaja oppilaiden luo eikä päinvastoin.

- Kurssisuunnittelussa kiinnitämme erityistä huomiota opettajien **ajoreittien suunnitteluun**. Käytämme mahdollisuuksien mukaan lähialueen opettajia. 7
- Opistolla ei ole omia toimitiloja, vaan käytämme mm. koulujen, kyläseurojen ja nuorisoseurojen tiloja, mikä nostaa myös tilojen käyttöastetta.

Työhyvinvointi ja turvallisuus

- Opistolla on **työsuojelu- ja yhteistyötoimikunta**, jonka jäseninä ovat työsuojeluvaltuutettu, kolme henkilökunnan jäsentä sekä rehtori työsuojelupäällikkönä. Opiston työturvallisuuskäytänteitä kehitetään ja opistolla on työturvallisuusohjeistus.
- Ohjeistamme opettajia **turvallisuuteen** liittyvissä asioissa joka vuosi jaettavan Opettajan oppaan avulla. Opettajille järjestetään säännöllisesti hätäensiapukoulutusta ja heidän on mahdollista suorittaa ensiapukoulutus opistossa. Työsopimuksen solmimisen yhteydessä velvoitamme opettajaa tutustumaan opetuspisteensä työturvallisuusohjeisiin.
- Opiston nettisivuilla on henkilöstölle **lomake uhka- ja vaaratilanteista** ilmoittamista varten.
- Tuemme **työhyvinvointia** henkilöstön tyhy-päivien, ePassin sekä ns. ope-tiimin avulla. Ope-tiimi kokoontuu kerran kuukaudessa. Opettajat voivat suunnitella yhteistyötään ja jakaa kokemuksiaan.
- Opisto kannustaa henkilöstöä sekä tuntiopettajia **omaehtoiseen kouluttautumiseen**.

3.2.3 Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

- Opistossa kaikilla on **tasavertaiset mahdollisuudet** elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen. Oppiminen ja ryhmässä tekeminen ovat aineetonta iloa.
- Vaalimme alueen **kulttuuriperintöä** kurssitarjonnassamme mm. erilaisten kädentaitokurssien, harrastajateatteriyhteistyön ja hanketoiminnan avulla. Kestävän kehityksen teemat näkyvät opintotarjonnassamme. Kierrätys on esillä vahvasti taito- ja taideaineiden kursseissa, mm. erilaisina kierrätyskäsityökurseina.
- Opisto tukee **monikulttuurisuutta** järjestämällä maahanmuuttajille suomen kielen ja kulttuurin kursseja.
- Opisto on aktiivisesti mukana **kansainvälisessä hanketoiminnassa**. Opisto on saanut vuonna 2023 EU:n Erasmus+ -liikkuvuusohjelman akreditoinnin. Sen avulla sekä opiston henkilökunta että opiskelijaryhmät osallistuvat kursseille tai tekevät opintomatkoja EU-maihin. Erasmus+ -ohjelma painottaa maata pitkin tapahtuvaa ns. vihreää liikkuvuutta.
- Meneillään olevan **Kyläkanava -hankkeen** aikana on kerätty ja tallennettu opiston alueen kulttuuriperintöä ja tapahtumia YouTube -kanavalle.

4.1 Tavoitteet ja toimenpiteet

Kestävä kehitys tarkoittaa kansalaisopiston arjessa paitsi ekologista vastuuta ympäristöstä, myös sosiaalista, taloudellista ja kulttuurista vastuuta. Kestävää kehitystä edistävät osaltaan kaikki opettajat, muu henkilökunta ja opiskelijat. Kestävän kehityksen periaatteet ovat mukana kaikessa toiminnassamme: kursseilla, tapahtumissa, yleisöluennoilla ja opiston fyysisessä ympäristössä. Kestävän kehityksen ylläpitäminen on osa opiston strategiaa.

Kestävän kehityksen suunnitelmassa tarkastellaan kestävästä kehitystä vapaan sivistystyön näkökulmasta ja **konkretisoidaan**, kuinka kestävä kehitys toteutetaan osana opiston normaalia toimintaa. Suunnitelmassa tarkastellaan kestävä kehityksen näkökulmasta opiston toimintaa, tavoitteita, arvoja ja yhteistyötä.

Kestävän kehityksen ulottuvuudet halutaan näkyvän opistomme toimintakulttuurissa, opetuksen sisällöissä ja menetelmissä. Lukuvuosittain valittava **kestävän kehityksen teema** ja siihen suunnitellut kehittämistoimenpiteet edistävät kestävä kehityksen toteuttamista.

1. Vastuulliset hankinnat ja kestävä kulutus (taloudellinen vastuu)

- Teemme hankintoja harkiten ja vältämme turhia hankintoja.
- Hyödynnämme edelleen etäopetusta ja -palavereita edelleen
- Jatkamme sähköisten palvelujen ja viestinnän kehittämistä
- Digitaalisuuden edelleen kehittämiseen haetaan mahdollisuuksien mukaan erillisrahoitusta.

2. Jätteen synnyn ehkäisy ja kierrätys, energian ja veden kulutus (ympäristövastuu)

- Kierrätämme jätteet.
- Kierrätämme materiaaleja, tavaroita ja työvälineitä mahdollisimman paljon.
- Pyrimme edelleen vähentämään kopioiden määrää.
- Pidämme opiston energian- ja vedenkulutuksen kohtuullisena.
- Pyrimme optimoimaan henkilökunnan työhön liittyvää autolla liikkumista.

3. Henkilöstön ja opiskelijoiden hyvinvointi (sosiaalinen vastuu)

- Pyrimme turvaamaan **henkilöstön** määrän ja rakenteen.
- Tuemme opettajien **ammattitaidon** ylläpitoa.
- Pidämme huolta **kurssitarjonnan** monipuolisuudesta.
- Edistämme työntekijöidemme ja opiskelijoidemme **hyvinvointia**. Tavoite on, että opisto on jokaiselle terveellinen, turvallinen ja saavutettava työ-, opiskelu- tai harrastamispaikka.
- Pidämme **kurssimaksut** kohtuullisina ja tarjoamme erityisryhmille opintoja ja harrastuksia edullisemmin alennuskäytäntöjen (esim. opintosetelit, Kaikukortti) avulla.

- Tuotamme yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemuksia ja pidämme ovet avoinna kaikille. Kurssitarjontamme vahvistaa hyvinvointia mielekkään toiminnan, opiskelun ja yhteisöllisen tekemisen kautta. 9

4. Kulttuuriympäristö, tavat ja perinteet (kulttuurinen vastuu)

- Turvaamme kulttuuriperintöä ylläpitävien ja edistävien kurssien tarjonnan ja niihin liittyvää hanketoimintaa.
- Vaalimme omaa, paikallista kulttuuriperintöämme, mutta pysymme samalla avoimina ja oppimishaluisina muita kulttuureja kohtaan.
- Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat toimintamme keskeinen arvopohja. Tarjoamme elämyksiä, jotka syntyvät yhdessä luomisesta, kokemisesta ja oppimisesta.

5. Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys (kulttuurinen vastuu)

- Tarjoamme kurssisisältöjä maahanmuuttajaopiskelijoille ja edistämme opiskelun edellytyksiä.
- Palkkaamme mahdollisuuksien mukaan maahanmuuttajataustaisia opettajia.
- Tuemme opettajien ja opiskelijoiden kansainvälistä vihreää liikkuvuutta Erasmus+ -ohjelman avulla.

5 Motivointi, perehdytys ja viestintä

Kestävän kehityksen viestinnän kohderyhmiä ovat päätoiminen henkilökunta, tuntiopettajat, opiskelijat ja yhteistyökumppanit.

Kestävän kehityksen näkökulmaa tuodaan esille henkilöstökoulutuksissa sekä kurssi-toiminnassa. Tuntiopettajia rohkaistaan ideoimaan ja tarjoamaan kursseja kestävän kehityksen periaatteella.

Opisto perehdyttää uuden henkilöstön työsuhteen alkaessa. Opettajien tehtävänä on opastaa ja valvoa, että opiskelijat toimivat kestävän kehityksen periaatteiden mukaan.

Opisto viestii kestävän kehityksen tuloksista mm. opinto-ohjelman ja sosiaalisen median kautta.

6 Yhteistyö, kumppanuudet ja hankkeet

Opisto toimii kiinteistöjen hoitoon liittyvissä ympäristöasioissa yhteistyössä kiinteistöjen ylläpitäjien ja omistajien kanssa.

Kumppanuudet alueen kuntien, yhdistysten, järjestöjen sekä muiden ulkopuolisten toimijoiden kanssa ovat opistolle erittäin tärkeitä ja mahdollistavat monipuolisen kurssi- ja tapahtumatarjonnan.

Hanketoiminta on ollut koko 2000-luvun yksi Järvilakeuden kansalaisopiston osaamisalue. 10
Vuonna 2023 saadun Erasmus+ -akreditoinnin myötä myös kansainvälinen toiminta sekä
opettajien ja opiskelijoiden liikkuvuus on lisääntynyt.

7 Toiminnan arviointi ja kehittäminen

Kestävä kehitys on osa opiston laatutyötä ja arviointia. Kestävän kehityksen tavoitteiden avulla voidaan jatkuvasti kehittää opiston toimintajärjestelmää. Lukuvuosittain valitaan kestävä kehityksen teema ja suunnitellaan kehittämistoimenpiteet lukuvuoden ajalle. Kestävän kehityksen ohjelman toteutumista arvioidaan vuosittain.